TÜRKİYE EKONOMİSİNİN GÜNCEL SORUNLARI 1

Editörler

Doç. Dr. Hüseyin Naci BAYRAÇ

Doç. Dr. Emrah DOĞAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2023

© 2023 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6559-02-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2023

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM
GEÇİŞ EKONOMİSİ SÜRECİNDE TÜRKİYE:PİYASA EKONOMİSİ SOSYAL DEVLET TARTIŞMASI, ... 1

2. BÖLÜM
GELİR DAĞILIMI SORUNU ve POLİTİKALARI, ... 19

3. BÖLÜM
DEVLETİN BORÇLANMA SORUNU ve İÇ-DIŞ BORÇLANMA POLİTİKALARI 57

4. BÖLÜM
KAMU MALİYESİ ve MALİYE POLİTİKASI: VERGİ ve HARCAMA POLİTİKALARI 87

5. BÖLÜM
ÇALIŞMA ve SOSYAL GÜVENLİK POLİTİKALARI 115

6. BÖLÜM
İŞSİZLİK ve İSTİHDAM POLİTİKALARI 141

7. BÖLÜM
ENFLASYON SORUNU ve ÇÖZÜM POLİTİKALARI 167

8. BÖLÜM
TARIM SEKTÖRÜ YAPISAL ANALİZİ ve AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK TARIM POLİTİKASINA UYUM ÇALIŞMALARI 183

9. BÖLÜM
SANAYİ SEKTÖRÜ YAPISAL ANALİZİ ve SANAYİ POLİTİKALARININ AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUMU 207

10. BÖLÜM
HİZMETLER SEKTÖRÜNÜN YAPISAL ANALİZİ ve HİZMET POLİTİKALARININ AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUMU, ... 245

11. BÖLÜM
ENERJİ SEKTÖRÜ YAPISAL ANALİZİ ve AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK ENERJİ POLİTİKASINA UYUMU 269

12. BÖLÜM
ENERJİ SEKTÖRÜ YAPISAL ANALİZİ: TÜRKİYE'NİN KAFKASYA-ORTA DOĞU-ORTA ASYA-KUZEY AFRİKA ENERJİ POLİTİKALARI 283

13. BÖLÜM
PARA POLİTİKASINDA SINIRLARI ZORLAMAK:TÜRKİYE'DE 2021 KIRILMASI ve YIKICI ETKİLERİ 307

14. BÖLÜM
1980-2020 YILLARINDA UYGULANAN İSTİKRAR POLİTİKALARININ CARİ İŞLEM DENGESİ ve EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: VAR ANALİZİ ÖRNEĞİ 331

15. BÖLÜM
ÖDEMELER DENGESİ ve POLİTİKALARI 355

16. BÖLÜM
DIŞ TİCARET REJİMİ ve POLİTİKALARI 371

17. BÖLÜM
KAMBİYO REJİMLERİ ve TÜRKİYE'DE UYGULANAN DÖVİZ KURU POLİTİKALARI 395

18. BÖLÜM
DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI ve POLİTİKALARI 413

19. BÖLÜM
YOKSULLUK ve YOKSULLUĞU AZALTMA POLİTİKALARI 435

20. BÖLÜM
KIRSAL KALKINMA POLİTİKALARI 463

21. BÖLÜM
DÜNYA'DA ve TÜRKİYE'DE SERBEST BÖLGELER 481

22. BÖLÜM
E-TİCARETİN TÜRKİYE'DE EKONOMİK ve FİNANSAL PİYASALARA ETKİLERİ 511

23. BÖLÜM
YEREL BÜYÜME SÜRECİNDE ANADOLU KAPLANLARI MODELİ 539

24. BÖLÜM
TEKNOLOJİK ÜRÜN İHRACATININ DIŞ TİCARET HADDİ ÜZERİNDEN EKONOMİYE ETKİSİ 563

25. BÖLÜM
KUR DEĞİŞİMLERİNİN MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 579

1. BÖLÜM
GEÇİŞ EKONOMİSİ SÜRECİNDE TÜRKİYE: PİYASA EKONOMİSİ SOSYAL DEVLET TARTIŞMASI[1, 2]

ÖZET

Türkiye ekonomisi, 1980'lerden bu yana devlet tarafından organize edilen bir ekonomiden daha piyasa odaklı bir sisteme geçiş yaparak önemli değişiklikler geçirmiştir. Bu geçiş; verimliliği, rekabet edebilirliği ve büyümeyi artırmayı amaçlayan bir dizi ekonomik serbestleşme politikaları tarafından yönlendirilmiştir. Bununla birlikte, piyasa odaklı reformlar, devletin ekonomi ve toplumdaki rolüne ilişkin bir tartışmayı da yeniden gündeme getirmiştir. Bu tartışmada bir taraf piyasanın serbestçe işlemeye bırakılması gerektiğini savunurken, diğer taraf ise sosyal refahı sağlamak, eşitsizliği azaltmak ve kapsayıcı büyümeyi desteklemek için ekonomiye müdahale eden bir sosyal devleti savunmaktadır. Türkiye'nin ekonomik kalkınma yolu, bir dizi başarı ve zorluklarla şekillenmiştir. Ülke, hızlı ekonomik büyüme, modernleşme ve küresel pazarlara entegrasyon sağlarken, aynı zamanda yüksek enflasyon ve cari açık gibi çeşitli makroekonomik dengesizliklerin yanı sıra sosyal ve politik gerilimlerle karşı karşıya kalmıştır. Dönemlerin hükümetlerince ekonominin istikrara kavuşturulması için maliye ve para politikaları, verimlilik ve rekabet edebilirliğin artırılması için yapısal reformlar, yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmak için ise sosyal politikalar gibi çeşitli politikalar uygulanmıştır. Ancak bu politikaların etkinliği ve etkisi halen tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Türkiye ekonomisi hem fırsatları hem de zorlukları beraberinde getiren piyasa odaklı bir sisteme geçmiştir. Devletin ekonomi ve toplumdaki rolü hakkındaki farklı görüşler, Türkiye'de ve diğer geçiş ekonomilerinde bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bu çalışmada, Türkiye ekonomisinin planlı ekonomiden piyasa odaklı ekonomiye geçişi incelenmektedir. Bu kapsamda devletin ekonomi ve toplumdaki rolünü çevreleyen tartışmalar ve Türkiye ekonomisine

[1] Arş. Gör. Dr. Ercan BAHTİYAR, Uşak Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, ercan.bahtiyar@usak.edu.tr; ORCID ID: 0000-0001-7992-3841.

[2] Prof. Dr. Oytun MEÇİK, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, oytunm@ogu.edu.tr; ORCID ID: 0000-0002-7409-6266.

KAYNAKÇA

Acar, M. (2010). Serbest Ticaret, Ekonomik Özgürlükler ve Refah. *Bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi,* (53), 1-28.

Akalın, G. (2002). *Türkiye'de Ekonomi – Politik Kriz ve Piyasa Ekonomisine Geçiş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Aksoy, S. (2016). *Kapitalizmin Lokomotifi Demiryolları.* İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı.

Altay, A. (2001). Piyasa Ekonomisine Geçiş Sürecinde Kamu Maliyesi Sorunları ve Çözüm Önerileri. *KTMÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 15-21.

Bauman, Z. (1999). *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları* (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Batırel, Ö. F. (1994). Özelleştirmenin Ekonomik ve Mali Gerekçeleri. İçinde: *Özelleştirme Sempozyumu*, (ss. 17-21). Manisa: DEÜİİBF ve CBÜİİBF.

Benicourt, E. ve Guerrien, B. (2017). *Neoklasik İktisat Teorisi: Mikroekonomi, Makroekonomi ve Oyun Teorisi* (Çev. M. Dönmez, H. Şahin, E. Tokdemir). İstanbul: İletişim Yayınları.

Buğra, A. (2017). Sosyal Politika Düşüncesi İçinde Eşitliğin Yeri ve Günümüz Türkiye'sinde Eşitsizlikler. *Kalkınma İktisadının Penceresinden Türkiye'ye Bakmak* (Ed. H. Cömert, E. Özçelik, E. Voyvoda) (ss. 27-48). İstanbul: İletişim Yayınları.

Buğra, A. (2015). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Buğra, A. (2010). *Devlet-Piyasa Karşıtlığının Ötesinde: İhtiyaçlar ve Tüketim Üzerine Yazılar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Buğra, A. ve Savaşkan, O. (2015). *Türkiye'de Yeni Kapitalizm: Siyaset, Din ve İş Dünyası*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Çelebi, A. K., Miynat M. ve Cura S. (2018). *Teoride ve Uygulamada KİT'ler ve Özelleştirme*. Ankara: Emek Matbaası.

Çolak, Ö. F. ve Gökçe, A. (2021). *Enflasyon Hedeflemesi: Kuram ve Türkiye Uygulaması.* Ankara: Efil Yayınları.

Dodd, C. H. (2016). *Türkiye Cumhuriyeti, Dünden Bugüne Türkiye: Tarih, Politika, Toplum ve Kültür* (Ed. M. Heper, S. Sayarı) (ss. 71-85). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ebeling, R. M. (2007). Ludwig von Mises: Özgürlüğün Ekonomi Politikçisi. *Liberal Düşünce Dergisi,* (46), 115-132.

Eğilmez, M. (2022). *Yapısal Reformlar ve Türkiye*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eğilmez, M. (2019). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Emek, U. (2006). Piyasa Ekonomisinde Kapitalist Davranış Biçimi. *İktisat İşletme ve Finans, 21*(240), 12-17.

Erkip, F. (2019). *Piyasa Yapmanın Yeni Yüzleri: AVM'ler, Sokaklar, Kentler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Eşkinat, R. ve Gerek, S. (1992). Türkiye'de KİT'lerin Günümüze Kadar Olan Gelişimi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10*(1), 35-44.

Güngen, A. R. (2021). *Borçlandırma Siyaseti: Türkiye'de Finansal İçerilme*. İstanbul: İletişim Yayınları.

İkiz, A. S. (2020). Turgut Özal ve AK Parti Dönemi Türkiye ABD İlişkilerinin Ekonomi Politiği. *Turkish Studies-Economics,Finance,Politics,* 15(3), 1385-1395.

İnce, M. (2015). Piyasa Ekonomisi ve Özgürlük. *Sayıştay Dergisi,* (98), 75-96.

Kazgan, G. (2016). *Liberalizmden Neoliberalizme: Neoliberalizmin Getirisi ve Götürüsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kesbiç, C. Y. (2005). Türkiye'nin Global Rekabetteki Yeri, *Uluslararası Rekabet Sürecinde Türkiye* (Ed. M. F. Gökalp, C. Y. Kesbiç), (ss. 199-228). İstanbul: Beyaz Yayınları.

Keyder, Ç. (2017). *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kılıçbay, A. (1985). *Türkiye'de Piyasa Ekonomisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayın No:509.

Küçükkalay, A. M. (2014). *Dünya İktisat Tarihi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Meçik, O. (2010). Cumhuriyet ve İzmir İktisat Kongresi. *Çağdaş Kürsü*, (3), 19.

Milor, V. (2022). *Devleti Geri Getirmek: Türkiye ve Fransa'da Planlama ve Ekonomik Kalkınma Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Orhangazi, Ö. (2020*). Türkiye Ekonomisinin Yapısı: Sorunlar Kırılganlıklar ve Kriz Dinamikleri*. Ankara: İmge Kitabevi.

Öniş, Z. ve Şenses, F. (2016). Küresel Dinamikler, Ülkeiçi Koalisyonlar ve Reaktif Devlet: Türkiye'nin Savaş Sonrası Kalkınmasında Önemli Politika Dönüşümleri. *Neoliberal Küreselleşme ve Kalkınma* (Ed. F. Şenses). İstanbul: İletişim Yayınları.

Savaş, V. F. (1978). *Piyasa Ekonomisi ve Devlet*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Sönmez, S. (2013). Liberal Paradigma ve Küresel Kriz. *Kriz ve Türkiye: Aşınan Teoriler* (Ed. H. Balseven, F. Ercan) (ss. 53-68). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Tandırcıoğlu, H. (2002). Geçiş Ekonomilerinde Özelleştirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4*(3). 198-226.

Yılmaz, K. (2016). Sanayi. *Dünden Bugüne Türkiye: Tarih, Politika, Toplum ve Kültür* (Ed. M. Heper, S. Sayarı) (ss. 457-470). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yılmaz, V. ve Yentürk, N. (2020). Türkiye'de Sosyal Politika Alanının Dönüşümü ve Devletin Yeniden Dağıtımda Değişen Rolü. *Devletle Kalkınma* (Ed. M. Tiryakioğlu) (ss.15-54). İstanbul: İletişim Yayınları.

Yülek, M. (2002). Nasıl Kalkınalım? Türkiye İçin Sosyal Altyapıya Dayalı Birincil Kalkınma Stratejisi Önerisi. *Piyasa, 6*(24): 39-62.